

1. Influence diagrams describe the structure of a problem as follows. The value node of influence diagram allows the decision maker to include the outcome that is valued. In cases of hierarchical structure of goals, it is possible to show the multiple attributes of the outcome. In this case, values nodes that are connected with one aggregate value node might be considered as a set of criteria that affect decision making, but the aggregate value node will be the function of criteria convolution.
2. Application of influence diagrams as a means of structurization gives new opportunities for constructing probability evaluations. In influence diagrams, probabilities are managed in the same way like in Bayesian probabilistic networks since each influence diagram could be treated as an aggregate of Bayesian probabilistic networks with overlapping connections among them which additionally includes decision nodes and a value nodes.
3. Provided a decision is made under risk, the attitude of the decision maker to risk should be taken into account. Application of the method that maximizes the expected utility allows to describe uncertainty of a decision and to choose an optimal one on the basis of the subjective attitude to risk. The expected utility is calculated on the basis of probability distributions of the decisions' outcomes, obtained through the probabilistic reasoning.

Thus, influence diagrams enable one to detail the process of constructing the outcome probability distributions for multiple criteria decision making. They allow us to formally take into account all the factors influencing this probability distributions and to construct model according to the number of criteria that characterize a main goal.

REFERENCES

1. Clemen R. (1991). *Solving hard problems: an introduction to decision analysis*. Prentice Hall.
2. Turban E., Meredith J. (1991). *Fundamentals of management science*. Richard D. Irwin INC. USA, PP. 1010.
3. Кини, З. Л., Райфа, Х. (1981). *Принятие решений при многих критериях: предпочтения и замещения*. "Радио и связь", Москва, С. 560.

TŪRISMS, VIDE, APKĀRTĒJĀ SABIEDRĪBA

IRĒNA SILIŅĒVIČA

Atbrīvošanas al. 90, Rēzekne, Latvija, LV - 4600

Tūrisma industrija ir ļoti plašs jēdziens, kurš aptver gan pakalpojumu, gan ražojošo sfēru. Praktiski grūti iedomāties kādu nozari, kura nebūtu saistīta vai nu ar tūristam nepieciešamo preču ražošanu, vai nu ar pakalpojumu sniegšanu tūristam.

Ekonomisko aktivitāšu attīstība Latvijā veicina tūrisma attīstību kopumā un lauku tūrisma attīstību tajā skaitā.

Tūrisms neeksistē bez tūrista un ceļojuma. Tūrisms nes peļņu, ja tiek izdevīgi pārdots tūrisma produkts. Taču tūrismam ir arī otra puse, t.i., tā iedarbība (gan pozitīva, gan negatīva) uz apkārtējo vidi un vietējo sabiedrību.

Rakstā dota analīze par dažādu tūrisma aktivitāšu iespējamo ietekmi uz vietējo sabiedrību un apkārtējo vidi, kā arī rekomendācijas, kā mazināt tūrisma negatīvo ietekmi uz apkārtējo vidi.

1. tabula

Atpūtas tūrisma aktivitātes Latgales reģionā un to iedarbība uz vietējo sabiedrību un apkārtējo vidi

Nr.	Aktivitāte	Iedarbība uz vietējo sabiedrību	Iedarbība uz apkārtējo vidi
1	2	3	4
1.	Atpūta pie dabas (pikniki, peldēšanās, sauļošanās, slēpošana)	Iespēja pārdot lauksaimniecības produkciju, attīstīt zemnieku saimniecības; attīstīt viesnīcas, viesu mājas, moteļus, kafejnīcas, bārus, nomas punktus, suvenīru pārdošanu, mazumtirdzniecības preču pārdošanu	Varētu būt nomīdīta zāle, piesārņota daba, iztraucēti putni u.c. dzīvnieki. Izplūdes gāzes no transporta līdzekļiem
2.	Putnu vērošana	Labvēlīga. Zinātkāres attīstība	Labvēlīga
3.	Makšķerēšana	Labvēlīga	Labvēlīga
4.	Pastaigas	Iespēja attīstīt bārus, kafejnīcas	Speciālu pastaigas taku izveidošana. Varētu būt piesārņota daba
5.	Riteņbraukšana	Iespēja attīstīt bārus, kafejnīcas Iespēja pārdot lauksaimniecības produkciju, attīstīt viesu mājas	Izveidoti speciāli riteņbraucēju celiņi
6.	Autoceļojumi	Iespēja attīstīt moteļus, viesu mājas, bārus, kafejnīcas, DUS. Ekskursiju un informācijas biroju attīstība	Uzlabota infrastruktūra Izplūdes gāzes no transporta līdzekļiem
7.	Vēsturisko vietu apskate	Ekskursiju un informācijas biroju attīstība, iespēja attīstīt bārus, kafejnīcas, iespēja pārdot lauksaimniecības produkciju, attīstīt viesu mājas	Uzlabota infrastruktūra. Izplūdes gāzes no transporta līdzekļiem
8.	Muzeju, u.c kultūrvēsturisko pieminekļu apskate	Ekskursiju un informācijas biroju attīstība. Iespēja pārdot suvenīrus, attīstīt kafejnīcas. Kultūras līmeņa paaugstināšana	Uzlabota infrastruktūra. Kultūrvēsturisko vietu sakopšana
9.	Svētceļojumi	Reliģiskā audzināšana Garīgo vērtību apzināšana	Labvēlīga
10.	Festivāli, tirgi, svētki dabā	Ekskursiju un informācijas biroju attīstība, iespēja pārdot suvenīrus, mazumtirdzniecības preces, lauksaimniecības produkciju, attīstīt viesu mājas. Kontaktēšanās ar svētku dalībniekiem. Citu tautu kultūru iespaids.	Pirms pasākuma tiek sakārtota vide, uzlabota infrastruktūra. Pasākuma laikā - nomīdīta zāle, vides piesārņojums ar dažādiem ēdienu atkritumiem, pudelēm u.c. Izplūdes gāzes no transporta līdzekļiem

1	2	3	4
11.	Svētki slēgtās telpās	Ekskursiju un informācijas biroju attīstība. Iespēja nopelnīt, izīrējot telpas, pārdodot lauksaimniecības produktus, suvenīrus.	Uzlabota infrastruktūra. Izplūdes gāzes no transporta līdzekļiem
12.	Konferen- ces, semināri	Kultūras līmeņa paaug- stināšana. Izglītības attīstība. Iepazīšanās ar citu tautu kultūru. Ekskursiju biroju attīstība	Uzlabota infrastruktūra

Secinājumi

1. Tūrisma aktivitātes iedarbojas gan uz vietējo sabiedrību, gan uz apkārtējo vidi, radot kā pozitīvu, tā negatīvu iespaidu.
2. Vietējai sabiedrībai, attīstoties tūrisma industrijai, ir iespējas iegūt jaunu informāciju, paplašināt redzesloku, nodibināt kontaktus, iepazīties ar citu tautu kultūru, attīstīt savu biznesu.
3. Attīstoties tūrisma industrijai, vietējā sabiedrība nav pasargāta arī no negatīvas ietekmes: alkohola, narkomānijas, nepiedienīgas uzvedības piemēriem u.c.
4. Tūrisma pasākumi dabā bieži vien ir saistīti ar dabas piesārņošanu.

Priekšlikumi

1. Katrā apdzīvotā vietā ir jāregulē tūristu apmeklējumu skaitu, lai varētu nodrošināt gan sabiedrisko kārtību, gan arī sakoptu vidi.
2. Lai regulētu tūristu skaitu noteiktā vietā, ir jāveic dotā reģiona izpēte un jāplāno tūristu uzņemšana atkarībā no vietējo iedzīvotāju skaita, apmešanās vietu skaita, servisa līmeņa, ēdināšanas iespējām, infrastruktūras attīstības līmeņa, komunikācijām.
3. Veikt izskaidrošanas darbu par sakoptu vidi, izdarot dažāda veida draudzīgus aicinājumus nepiesārņot vidi.